

- ☼ שם העבודה : תרומת לימודי המשך באקדמיה לאוריינטציית עתיד, מסוגלות עצמית ואופטימיות בקרב אנשים עם לקויות קוגניטיביות: המקרה של "כפר תקווה"- דיור מוגן לבוגרים עם צרכים מיוחדים
- ☼ שנה : 2011
- ☼ מס' קטלוגי : 584
- ☼ שם המגיש : נועה טבת
- ☼ שם המנחה : פרופ' שונית רייטר
- ☼ עבודת גמר לתואר מוסמך, הפקולטה לחינוך, אוניברסיטת חיפה

תקציר המחקר

עבודה זו עוסקת בלימודי המשך אקדמאיים (Continuing Education) של אנשים עם לקויות קוגניטיביות (פיגור שכלי קל – בינוני) המתגוררים ב"כפר תקווה". כפר תקווה הינו כפר עבור אנשים עם צרכים מיוחדים, שם הם חיים, עובדים וחלקם גם לומדים בתוכנית לימודי המשך המתקיימת בכפר. לימודי המשך כוללים בתוכם תכניות לימוד מיוחדות, הנבנות ומותאמות במיוחד לאוכלוסייה זו ומטרתם לשלב את הבוגרים בקהילה ולהעניק להם אפשרות של צמיחה, התפתחות ורכישת השכלה וידע. המחקר הנוכחי בחר להתמקד בתכנית לימודים אחת המתקיימת ב"כפר תקווה" משום שבכפר מתקיימת תכנית לימודי המשך כבר 16 שנה, אולם על אף מספר השנים הרב, לא נעשו מחקרים ממשיים שבדקו את תרומת התוכנית ואת השפעותיה האפשרויות על הלומדים. בנוסף הכפר מאגד בתוכו מספר רב של נבדקים, אשר ניתן לסווגם לשתי קבוצות המתאימות למשתני המחקר הנוכחי (כל הנבדקים זהים במאפייניהם העיקריים פרט לנושא ההשתתפות בתוכנית הלימודים). עם זאת יש לציין שההתמקדות בקבוצת נחקרים המגיעה ממקום אחד היא כמובן גם מגבלה הקיימת במחקר זה. מחקר זה מתבסס על התפיסה ההומניסטיית, המקדשת את איכות החיים של הפרט ללא כל קשר למגבלותיו. מטרת המחקר היא לבדוק האם קיים קשר בין השתתפות בתכנית לימודי המשך של אנשים עם לקויות קוגניטיביות לבין אוריינטציית העתיד (בתחומים: השכלה וקריירה), תחושת המסוגלות העצמית, והאופטימיות שלהם. מטרה נוספת היא ללמוד יותר על מחשבותיהם של אנשים עם לקויות קוגניטיביות בקשר לעתידם ולהבין את התרומה האפשרית של לימודי המשך עבור אוכלוסייה זו.

בעבודה נסקרת התפתחות הגישה למוגבלויות במשך השנים: מ"נורמליזציה" לגישה הומניסטית, השינויים החוקתיים הנובעים מכך והמצב בפועל, כיום. בנוסף נסקרים הרציונאל והמודלים של תכניות לימודי המשך. לצורך המחקר נבחרו שלושה משתנים אשר בעקבות סקירת הספרות שערנו שיימצאו כקשורים להשתתפות בלימודי המשך: אוריינטציית עתיד בתחומי השכלה ועבודה, מסוגלות עצמית ואופטימיות. במחקר הנוכחי נבחנו שלושת המשתנים הנ"ל, במטרה לבדוק האם גם במקרה של "כפר תקווה" יש קשר בניהם לבין השתתפות בלימודים.

במחקר הושוּו שתי קבוצות של נחקרים עם לקויות קוגניטיביות המתגוררים ב"כפר תקווה" (N=70). קבוצה אחת של נחקרים (N=35) שלא לומדים באף מסגרת של לימודי המשך וקבוצה שנייה של נחקרים (N=35) הלומדים בתוכנית של "כפר תקווה".

הנבדקים סווגו לפי רמת הלקות שלהם: כל הנבדקים הינם ברמת פיגור שכלי קל עד בינוני. שאלוני המחקר הותאמו בבדיקת חלוץ לאוכלוסייה זו: כחלק מהבדיקה נעשו התאמות כגון שינוי הנוסח של השאלונים (תוך שמירה על מהות הפריטים) והתאמת התכנים לאוכלוסייה הנחקרת. השערות המחקר הן:

אנשים עם לקויות קוגניטיביות המתגוררים ב"כפר תקווה" ומשולבים בתוכנית לימודי המשך יהיו בעלי אוריינטציית עתיד "פעילה" יותר ויעניקו חשיבות רבה יותר ל"מסלול החיים העתידי" מאשר חבריהם בכפר שאינם משולבים בלימודי המשך.

תחושת המסוגלות העצמית של הלומדים בתוכנית לימודי המשך של "כפר תקווה" תהייה גבוהה יותר לעומת חבריהם בכפר שלא לומדים.

נחקרים עם לקויות קוגניטיביות הלומדים במסגרת לימודי המשך של "כפר תקווה" יביעו אופטימיות רבה יותר ביחס לעתידם לעומת חבריהם לכפר שלא לומדים.

יימצא קשר חיובי בין תפיסת עתיד לבין תחושות של מסוגלות עצמית ואופטימיות: ככל ש"הדפוס הפעולתי" בולט יותר באוריינטציית העתיד של הפרט הוא יהיה גם בעל תחושות גבוהות יחסית של אופטימיות ומסוגלות עצמית.

תוצאות המחקר מראות כי אין כמעט הבדלים בין שתי קבוצות המחקר פרט לתחום שבו הן מובדלות, תחום הלימודים. כלומר לא נמצא שקבוצת הלומדים הם בעלי מסוגלות עצמית גבוהה יותר מהלא לומדים או בעלי תחושות גבוהות יותר של אופטימיות ביחס לעתיד. מכאן שהשערת המחקר הראשונה אוששה באופן חלקי, בעיקר ביחס לאוריינטציית העתיד של הנבדקים כלפי תחום הלימודים. לא נמצאו הבדלים ביחס לאוריינטציית העתיד בתחום העבודה.

כאמור, לא נמצאו הבדלים בין הקבוצות ביחס לרמת המסוגלות העצמית או האופטימיות ומכאן שהשערה השנייה והשלישית לא אוששו.

השערת המחקר הרביעית אוששה באופן חלקי: נמצאו קשרים חיוביים בין אוריינטציית העתיד (עבור חלק מהממדים) לבין תחושת המסוגלות עצמית ואופטימיות.

לפי ממצאי המחקר נראה כי אין הבדלים רבים בין הלומדים והלא לומדים ב"כפר תקווה". ניכר כי כל דיירי הכפר בעלי רמות גבוהות יחסית של מסוגלות עצמית ואופטימיות. מכאן שעולות שאלות לגבי יעילות תכנית הלימודים ולגבי הדרכים והאמצעים שניתן לנקוט על מנת להפוך את התכנית למשמעותית יותר ומעצימה יותר עבור הלומדים.

בסיום המחקר מוצעים כיווני מחקר נוספים אשר יכולים להתבסס על ממצאי מחקר זה ולהוסיף עליו. אנו רואים חשיבות רבה בהמשך חקירה ולמידה של נושא לימודי המשך של אנשים עם לקויות קוגניטיביות- נושא זה נמצא בתהליך של למידה ומכאן שמחקרים בתחום יכולים רק להעשיר את העוסקים בנושא בשטח ויכולים לסייע להפוך את התכניות למשמעותיות יותר עבור הלומדים בהן